

СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ РОЗРИВІВ В ЕКОНОМІЦІ

І. В. ТЮТЮНИК, канд. екон. наук, доц.
Сумський державний університет
40021 Україна, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2
i.karpenko@finance.sumdu.edu.ua

Недосконалість податкового законодавства, високий рівень корупції та тінізації призводять до погіршення макроекономічної ситуації в країні та дисбалансу в економіці. Одним із наслідків зазначених процесів є зменшення обсягу податкових надходжень до бюджету за рахунок формування податкових розривів.

На сьогоднішній день теорія податкових розривів є досить розвиненою в країнах Європейського Союзу, однак в Україні вона знаходиться лише на стадії свого формування. Практично відсутні напрацювання щодо оцінки рівня податкового розриву та основних факторів його формування, не розроблені механізми протидії ухилення від сплати податкових платежів.

Однак, враховуючи те, що податкові платежі займають вагомую частину надходжень до бюджету, оцінка обсягу недоотриманих надходжень є важливою складовою процесу розробки та реалізації політики детінізації економіки. Особливості формування податкових розривів визначаються специфікою податкової системи країни, зокрема: кількістю податкових платежів, складністю процедури їх нарахування та сплати.

На сьогоднішній день, найчастіше платники податків застосовують нелегальні схеми ухилення від оподаткування щодо наступних платежів:

1. Податок на додану вартість: фіктивне підприємництво, реалізація товарів без відображення в деклараціях, здійснення діяльності з відображенням її як такої, що звільнена від оподаткування.

2. Податок на прибуток підприємств: створення фіктивних підприємств, у яких офіційно на балансі відсутні активи, здійснення підприємницької діяльності без реєстрації, маніпулювання групою по сплаті єдиного податку, завищення/заниження вартості товарів.

3. Податок на доходи фізичних осіб: неофіційне працевлаштування, фіктивна зайнятість, реєстрація працівників як фізичних осіб-підприємців, часткове декларуванням розміру заробітної плати, тощо.

4. Митні платежі: навмисне завищення (заниження) митної вартості товарів, нелегальне перевезення товарів через кордон, тощо.

За оцінками експертів застосування даних схем призводить до значних втрат державного бюджету, аналіз яких наведений в таблиці 1*.

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз фіскального ефекту від ухилення від оподаткування в Україні, млрд. грн. на рік [1]

Схема	Обіг	Умовні втрати доходів бюджету
Офшорні схеми	260-320	50-65
Конвертаційні схеми	40-50	12-15
«скрутки»	50-60	10-12
«сірий імпорт, контрабанда»	80-230	25-70
Фіктивне підприємництво	15-16	до 2,5
ФОП замість найму	10	2,5-5
Зниження оборотів	18	1-1,5

*Виконано в рамках науково-дослідної теми № 0117U003930 «Економетричне моделювання механізму запобігання тіньовим схемам виведення капіталу через податкові та інвестиційні канали в Україні»

Список використаних джерел:

1. Дубровський В. Рейтинг схем ухилення від податків: на чому український бюджет «втрачає» найбільше [Електронний ресурс] / https://voxukraine.org/?post_type=item&p=36718В. Дубровський // VoxUkraine. – 2018. – Режим доступу: <https://voxukraine.org/uk/rejting-shem-uhilennya-vid-podatkov-ina-chomu-ukrayinskij-byudzheth-vtrachaye-najbilshe/>. – Назва з екрана.